

Dags att arbeta inifrån och ut

Tidigare strukturer faller och tiden för en ny samhällsplanering gryr. Men vad ska par egentligen ekonomisk, social, ekologisk och kulturell hållbarhet? Och vilka krav ställs egentligen på planeraren?

Ursprung

Jag föddes rödhårig med gröna ögon på 60-talets sista luciadag och växte upp i Stockholms södra förorter bland rektangulära färglösa höghus som slimmats släta med inbyggda balkonger. Det smala stålräcket på stigen upp till skolan var alltid kallt. På den karga asfalterade skolgården var det hårda spelregler där två pojkar styrde med aggressivitet och hot som främsta medel. Som känsligt, otryggt och utsatt barn var jag ett enkelt villebråd för hung- riga vargar. Jag minns de åren som ett darrande asplöv kanske minns en bitande höstvind; En tyst väntan på att ramla av och förmultna. Efter år av slag i skuggan tog det djupa ursinnet till slut över. En regnig höstdag brottade jag ner den värsta för- tryckaren i lervällingen i backen bredvid gym- pasalen. Sen blev det stilla natt.

Ljus

Jag fick två barn under midnattsolen i staden där norrskenet blöder bedårande spår på himlen, snö-

drivorna ligger kvar till midsommar och myggorna väver täta mattor på huden. Vi drog dit luften är lätt, backarna branta och själens frihet granne med Alcatraz. Nu är barnen stora och jag bor i loppiståta Aspudden med kontor och ateljé på cykelavstånd. I sagorna berättas det om Aspens rötter som är så djupa och långa att de binder alla jordens träd samman. Nyligen har den etablerade vetenskapen kunnat bevisa att på subnukleär nivå hänger vi alla ihop. Det betyder i praktiken att du och jag är ett. "Det som är botten i dig är också botten i andra" diktade Ekelöf redan på 40-talet.

Botten upp

2011 brann förorterna London och ungdomar dog i vansinnesdåd i Norge som ett resultat av allvarliga samhällskonflikter som hämtat kraft i utanförskap och separation. Tendenserna finns i hela världen. På Afrikas Horn har alla samhällsstrukturer kollap- sat in i ett blodigt inbördeskrig. I Marocko och Tuni- sien har folket tryckt på underifrån och genomfört

**Katarina Fredrika är konstnär
och verksamhetschef vid
WWACE AB.
E-post: katarina@wwace.com**

Installation "Stockholm från ovan" av Katarina Fredrika. Från utställningen "Våra drömmars Stockholm" 2011 – ett koncept för medborgardialog utvecklat av WWACE på uppdrag av Stockholm Stad/ Arkitektur Stockholm.

sina första fria val. I Egypten uttrycker människor glädje över att äntligen kunna bära huvudet högt, och i Libyen har en av världens mest långlivade diktatorer förpassats ut ur historien. I Sverige var Juholt nära att bli avknoppad, och Svenskt näringsliv pekade på sin egen grav genom att kraftigt reducera medel till humaniora och uttryckligen förminska konstens och kulturens betydelse.

Stockholms beslutsfattare planerade för framtiden och tyckte två nya stora fotbollsarenor anpassat till en stad med åtta miljoner innevånare var en bra idé. Hur ekonomin ska gå runt är högst oklart. Mark- och samhällsutvecklare får artigt frågan: På

vilken grund tar ni era investeringsbeslut? Björnen sover i snälla Sverige.

Livet trycker på

Den ekonomiska, ekologiska, kulturella och sociala oro som härjar över världen smular sönder samhällen och system som bygger på obalans och orättvisor. Systemen slår ifrån och snubblar in i sitt eget förfall. Jag tror och hoppas att de har fallit för att ligga. I takt med tiden fortsätter gissningsvis de etablerade världssystemen att falla för att så småningom resa sig ur askan i ny skepnad. Jag tror inte vi har sett slutet än. Det här är bara början.

Nr 2 ur Landskap serie 12 av Katarina Fredrika. Akvarell & akryl 2011.

Vändpunkt

Mänskligheten står inför ett avgörande vägval; Att fortsätta identifiera oss med brutala förtryck, separation och hierarkiska ordningar eller arbeta för en ordnad och medveten övergång till ett inkluderande samhälle där olikheter tas till vara som den begåvade resurs de är. Arbetet för att skapa och ge plats åt nya samhällsformer och system har redan börjat. Tiden för en ny typ av samhällsplanering gryr – anpassad till den nya värld som växer fram ur det tomrum förfallen skapar.

Förändringsarbetet sker på djupet av vår kollektiva mänskliga existens. Idén om separation ersätts med medvetenhet om mångfalden i enheten och

enheten bortom mångfalden. Vårt inbitna motstånd mot främlingar och förändringar utmanas, och vi förnimmer och lär att gåvan är vida större än kvalen. De värderingar som under ytan styr attityder och beteende omvärderas radikalt, och det är på den nivån förändringen måste ske. Det är inte längre ett utvecklande alternativ – det är en absolut nödvändighet.

Ökad medvetenhet

Detta globala skifte som pågår i vår tid kräver att kompetens från flera sektorer, branscher och discipliner samverkar. Behovet av kommunikation över gränser och raviner är gigantiskt. Jag menar att i

det arbetet har konsten, kulturen och arkitekturen en central funktion. Både i rollen som inkluderande uttolkare och bärare av mellanmännsliga värden och kvaliteter likväl som i rollen av konstant ifrågasättare av givna antaganden. På senare tid har medvetenheten om sambandet mellan kulturellt kapital och stadsekonomi ökat. Allt fler märker att kreativa miljöer och kulturella aktiviteter kan medföra omfattande fördelar, och att kreativa platser med hög arkitektonisk och konstnärlig kvalitet leder till att människor trivs och känner sig trygga. Många sitter dock fortfarande fast i en gammal begreppsvärld och jag menar att stadsutveckling måste vända 180 grader på traditionen och låta människan, kulturen och konsten komma först. Det är dags att vakna upp och se vad som verkligen skapar hållbarhet på sikt – ekonomiskt, socialt, ekologiskt och kulturellt. Matematiken är enkel: Ett konstruktivt system ger mer än det kostar; Ett destruktivt system kostar mer än det ger.

Till handling

Vad skulle det här i praktiken betyda för en framtida samhällsplanerare? Hur förändras rollen i en allt mer multipolär värld med människor som får allt fler aktiverade och utvecklade multipla intelligenser? Hur formas staden ett sekel efter Ekelöfs konstnärliga klarhet?

Jag påstår att den framtida framgångsrika samhällsplaneraren:

1. Låter de människor som skall bo på platsen själva vara med och forma den.
2. Tar till vara på platsens DNA-kod för att skapa en förankrad och tydlig identitet.
3. Skapar balans mellan stadens EQ och I.
4. Arbetar tvärsektorielt och tvärdisciplinärt så att

olika perspektiv kan brytas mot varandra.

5. Prioriterar öppna stadsrum med utrymme för slumpartade icke förutsägbara rörelse.
6. Jämställer ekonomisk, social, ekologisk och kulturell hållbarhet.
7. Konsekvent prioriterar kvalitet och framför kvantitet.
8. Prioriterar och planerar för cyklisk resursanvändning framför linjär resursanvändning.

1) Fokus på medborgarperspektivet

Planeraren har fokus på medborgarperspektivet. Staden växer fram inifrån/underifrån och de människor som skall leva i resultatet har en tydlig röst och inkluderas i processen. Vad tycker du? Hur karaktäriserar du din egen plats? Vad är viktigt? Vad vill du undvika? Vilken identitet och vilka värden vill du att platsen skall bära fram? Planeraren fokuserar positivt på vad som redan händer i området vad gäller kulturell verksamhet, nätverk och grupperingar, olika livsstilmönster samt formella och informella mekanismer för medborgerligt engagemang etc. Planeraren fokuserar på den unika platsen och dess kvaliteter och styrkor, och utmanar också rådande föreställningar. Syftet är att stödja, utveckla, bygga vidare på det positiva. Planeraren använder människans inre ambitioner, drömmar och djupt liggande kvaliteter som råmaterial i formandet av den nya staden och stödjer människors egna inre drivkrafter och låter dem speglas i det fysiska. Att be medborgare reflektera och ha åsikter på samhällsplaner är i sig inte nytt. Skillnaden handlar om på vilket djup och i vilken omfattning vi lodar efter information hos den enskilda individen, vilka metoder vi använder för att komma dit samt vilka dimensioner som har plats i planeringen. Eller som R W Emerson uttryck-

te det: "Det människor mest behöver är någon som hjälper dem att göra vad de kan."

2) Betoning på platsens DNA

Planeraren vet att varje plats har sin egen historia, kultur, identitet, sociala och ekonomiska dynamik och sina egna utmärkande drag. Att bli medveten om och förstå dessa djupt liggande kulturella strukturer är avgörande för en hållbar utveckling. Ett helhetstänk, där kulturella uttryck i bred bemärkelse integreras, samordnas och utvecklas, skapar platser som ger förutsättningar för bästa möjliga användning av mänsklig kraft och energi.

3) Balans mellan IQ och EQ

Känslor tillhör ett av människans tydliga uttryck och är en viktig drivkraft i människans beteende. Att vara vän och i samklang med sina känslor, att använda dem positivt för sig själv och andra, och inte låta dem styra tillvaron till ett negativt uttryck är en fråga om att utöva emotionell intelligens. Det är färdigheter som är avgörande faktorer för framgång och högt värderade i vår nya värld. Vad gäller stadsplanering handlar det om att få fatt på, utveckla och kommunicera den känslomässiga dimensionen av en plats, stad eller region. Det är viktigt att skapa medvetenhet om våra emotionella styrkor och hur vi uppfattas av andra. Staden emotionella nivå har samma status som stadens intellektuella nivå. Mjuka och hårda faktorer samverkar för balans, vilket också underlättar för människor att smälta in i nya, sociala sammanhang.

4) Samverkan mellan olika professioner

Social hållbarhet i stadsrummet kräver integrerande processer för att öka medborgarnas engagemang i

Fasadbilder från utställningen "Våra drömmars Stockholm". Genomsynliga foton som en hinna mellan ute och inne för att visa på jämlikhet och transparens mellan stadens boende, planerare och beslutsfattare.

sociala utvecklingen. Genom att skapa kvalitativa sociala rum i gränzoner mellan till exempel ett hög- och låginkomstområde ges utrymme för gemensamt utforskande av likheter och olikheter så att människor kan reflektera över sig själva och sin egen samtid. Samhällens överlevnad bygger på deras förmåga till kontinuerlig innovation. Människor verkar fullständigt på ett internationellt fält där alla marknader och resurser är globala. De nationella skrankorna i världen har fallit eller håller på att falla. Här handlar det om att se på och tänka runt en plats genom ett flertal olika perspektiv och synsätt. I planeringsprocessen görs det genom att sätta samman olika professioner: Arkitekter, ekonomer, konstnärer, psykologer, planerare, ingenjörer och andra specialister

skapar tillsammans med medborgare en mer innovativ utvecklingsstrategi.

5) Utrymme för slumpen i stadsrummet

Utmaningen handlar om att få tag på själva kärnan i demokratin och översätta det i både planerings- och exploateringsprocesser. Nya organiska och slumpmässiga flöden skapas i stadsrummet och gränserna mellan ute och inne, privat och offentligt är på vissa platser helt utsuddade – på andra knivskarpa. De glidande gränserna skapar enklare access till kulturen. Planeringen inkluderar platser av stillhet där människor kan vandra in i ett tillbakahållet och reflekterande perspektiv på staden – inifrån staden. Planeraren arbetar med medvetna programmeringsförflyttningar mellan platser och löser upp givna antaganden för att skapa nya i linje med den pulserande samtiden. Staden ger utrymme för de slumpartade mönstren. Detta är också en vida bättre form för att förebygga brottslighet i staden än att exempelvis ökad polisiär verksamhet, eftersom blir svårare för förövarna att förutsäga sannolikheten för var ett brott kan begås framgångsrikt när de statistiska strömmarna av människor luckrar upp sig och slumpartat går i olika riktningar – i ett stadsrum fullt av sociala aktiviteter och kvalitativa kreativa och konstnärliga upplevelser.

6) Kultur som den fjärde hållbarhetsdimensionen

Stadsplaneraren har en god insikt om den kreativa ekonomins och kulturens särdrag och betydelse för innovationsverksamheten. Denna ökade medveten-

het har lett till att en fjärde hållbarhetsaspekt – det kulturella perspektivet – är lika etablerad som de tre föregående. Konsten och kulturen är kärnan och utgångspunkten i planeringen – inte en enprocentig bisak. Stadsplaneraren inkluderar kreativa, kulturella och konstnärliga värden från början i planeringsprocesserna. Kultur ses som en integrerad del av politiken för regional utveckling.

7) Inte mer utan bättre

Historiskt sett var vi så upptagna av den yttre världen, exploatering och massproduktion att vi inte trodde vi hade någon kontroll eller alternativ. Stadsplaneraren vet nu att det inte är främst mer och större vi behöver – utan bättre. Kvalitet värderas högre än kvantitet, vilket är förbundet med en ökad andlig närvaro och själslig balans.

8) Ett cykliskt kretslopp

Av nödvändighet och respekt för naturens resurser väver planeraren in cykliska kretslopp naturligt i utvecklingen av staden. Det handlar om allt från materialval, källsortering och återvinning till att ge möjlighet för människor att skapa egna kretslopp där de bor – exempelvis genom närodling och smarta energisystem som tar till vara på spillet i den utväxling varje framåtrörelse medför.

Frihet

Tack du obändiga vilja till värdigt liv som brottar ner mig i leran så jag kan skapa mig själv på nytt.

Katarina Fredrika

LÄS MER PÅ WWW.WWACE.COM